

Εισηγήσεις Ρωμαϊκού Δικαίου

Ενότητα 6: Κληρονομικό Δίκαιο

Παπακωνσταντίνου Καλλιόπη
Νομική Σχολή

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Κληρονομικό Δίκαιο

Περιεχόμενα ενότητας

1. Διάκριση
2. Κληρονομική διαδοχή κατά το *ius civile*
3. Κληρονομική διαδοχή κατά το *ius praetorium*
(*bonorum possessio*)
4. Είδη *bonorum possessio*

Ρωμαϊκό κληρονομικό δίκαιο

- «Το ρωμαϊκό κληρονομικό δίκαιο οριοθετείται από το ιδιαίτερο καθεστώς των οικογενειακών σχέσεων της ρωμαϊκής οικογένειας, στο οποίο δεσπόζει ο θεσμός της πατρικής εξουσίας (*patria potestas*). Η κληρονομική διαδοχή είναι στην ουσία η 'διευθέτηση' των οικογενειακών και περιουσιακών σχέσεων ενός προσώπου μετά το θάνατό του».

Γεωργίου Π. Νάκου, [Εισηγήσεις Ρωμαϊκού Δικαίου](#), Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 101.

Διάκριση

- **Hereditas:** Κληρονομική διαδοχή κατά το **ius civile**.
- **Bonorum possessio:** Κληρονομική διάδοχη κατά το **ius praetorium**.
 - Η διάκριση αυτή αποτελεί έκφραση της διαμόρφωσης μιας έννομης κατάστασης από τον πραιτόρα μέσω της αρμοδιότητάς του να εκδίδει *edicta*, να χορηγεί ένδικα βοηθήματα και άλλα μέσα έννομης προστασίας, π.χ. παραγγέλματα (*interdicta*) κ.ά.
 - Ο πραιτόρας δεν έχει νομοθετική αρμοδιότητα, παρεμβαίνει ωστόσο λειτουργικά στην εφαρμογή του *ius civile* υποστηρίζοντάς το ή συμπληρώνοντάς το ή ακόμα και διόρθωνοντάς το, όταν διαπιστώνει ότι από τις ρυθμίσεις του προκαλούνται ανισότιμες μεταχειρίσεις:
 - Papinianus *Digesta* 1, 1, 7, 1: *Ius praetorium est quod praetores introduxerunt adiuvandi vel supplendi vel corrigendi iuris civilis gratia propter utilitatem publicam.*

Αρχαϊκό δίκαιο

- Μόνο όσα πρόσωπα τελούν υπό πατρική εξουσία, είναι δηλαδή πρόσωπα υπεξούσια (**sui iuris**) μπορούν να καταστούν κληρονόμοι της πατρικής περιουσίας μετά το θάνατο του *pater familias*.
- Καθίστανται οικείοι κληρονόμοι (**sui heredes**) και αποκτούν αυτοδικαίως την ιδιότητα του κληρονόμου.

Ius civile

- Κληρονόμος καθίσταται εκείνος/-η που νομιμοποιείται να αποκτήσει κληρονομική ιδιότητα με βάση το *ius civile* (π.χ. με διάταξη του Δωδεκαδέλτου νόμου, με βάση συγκλητικά δόγματα, αυτοκρατορικές διατάξεις κτλ).
- Η κληρονομική διαδοχή μπορεί να είναι:
 - Εκ διαθήκης (**ex testamento**).
 - Εξ αδιαθέτου (**ab intestato**).

Ius praetorium (bonorum possessio)

- Αποσκοπεί στη «διόρθωση» αδικιών που προκύπτουν από την κατά το ius civile διαδοχή, κυρίως σε ό,τι αφορά τον αποκλεισμό εξ αίματος συγγενών του κληρονομούμενου από την εξ αδιαθέτου διαδοχή, όπως για παράδειγμα των χειράφετων τέκνων.
- Βασίζεται στη δια πραιτορικών βοηθημάτων παραχώρηση (ή προστασία της ήδη υπάρχουσας) νομής (διακατοχής) της κληρονομιάς περιουσίας σε πρόσωπα που δεν αποκτούν την ιδιότητα του κληρονόμου κατά το ius civile.

Είδη bonorum possessio

- **Secundum tabulas**

- ο πραίτορας αναγνωρίζει την κληρονομική ιδιότητα και σε πρόσωπα που ήταν μεν εγκατάστατα σε διαθήκη, η οποία όμως παρουσίαζε ελάττωμα ως προς την τήρηση του τύπου που απαιτούσε το *ius civile* (π.χ. λιγότεροι μάρτυρες από τον απαιτούμενο αριθμό) και θα ακυρωνόταν, αν ο πραίτορας δε συγχωρούσε την μη πλήρωση του αυστηρού τύπου.

- **Intestati**

- ο πραίτορας αναγνωρίζοντας και την εξ αίματος συγγένεια (*cognatio*), και όχι μόνον την εξ αρρενογονίας (*adgnatio*), στην οποία βασιζόταν η κληρονομική διαδοχή του *ius civile*, δίνει το δικαίωμα π.χ. και σε χειράφετα τέκνα να διεκδικήσουν μερίδιο από την πατρική κληρονομία.

- **Contra tabulas**

- όταν υπάρχει μεν έγκυρη διαθήκη, στην οποία όμως παραλείπονται κατιόντες οικείοι κληρονόμοι (*sui heredes*) του κληρονομούμενου που θα κληρονομούσαν με βάση την εξ αδιαθέτου πραιτορική διαδοχή, ο πραίτορας τους δίνει το δικαίωμα να διεκδικήσουν και αυτοί μερίδιο στην κληρονομία, τους καθιστά δηλαδή συγκληρονόμους των εγκατάστατων κληρονόμων.

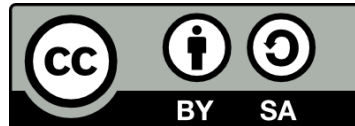
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Παπακωνσταντίνου Καλλιόπη. «Εισηγήσεις Ρωμαϊκού Δικαίου. Κληρονομικό Δίκαιο.». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS152/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Κονταργύρης Ξενοφών
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2013-14

